

foretog ved indsættelse af konger. Forventningen om messias blev sat i forbindelse med den legendariske kong David, og den almindelige opfattelse var, at man kunne vente sig en ny stærk kongeskikkelse, en ny David, eventuelt med overnaturlig kraft.

Jesus af Nazaret anses af kristendommens grundlæggere for at være denne messias, mens jøderne som helhed afviser, at det kan være tilfældet; Jesus levede jo på ingen måde op til forventningerne om en stærk konge. Det er her, vandene skilles mellem jødedom og kristendom.

Bibelen

Bibelen er kristendommens hellige skrift (kanon). Den består af to dele: Det Gamle Testamente (GT) og Det Nye Testamente (NT). Ordet 'testamente' betyder i denne sammenhæng 'pagt'.

Det Gamle Testamente består af 39 mindre skrifter, som er nedskrevet i perioden ca. 600-150 f.Kr. Det er skrevet på hebraisk. Hovedtemaet er det jødiske folks forhold til Gud. GT er også jødedommens hellige skrift.

Det Nye Testamente består af 27 mindre skrifter, som er skrevet i perioden ca. 50-100 e.Kr. Heri indgår bl.a. de fire 'evangelier' om Jesu liv, og en række breve af Paulus. Hovedtemaet er Jesu Kristi liv, lidelse og død, og den nye 'pagt', som dermed er oprettet mellem Gud og mennesker.

Jesus af Nazaret – Jesus Kristus

Jesus af Nazaret er en historisk person, som lever i Palæstina i perioden ca. 1-30 e.Kr. Hans eksistens bekræftes af romerske kilder fra 1. og 2. århundrede, men al vores viden om hans liv og forkyndelse har vi fra de kristne skrifter i Det Nye Testamente. Der er altså ikke nogen tvivl om, at Jesus har levet, men det kan ikke lade sig gøre at rekonstruere hans liv på en bare tilnærmelsesvis objektiv måde. Ud fra en religionsfaglig synsvinkel er det imidlertid også de første kristnes forståelse af Jesu betydning, der er interessant, da det er den, der bliver grundlaget for den nye religion kristendommen.

Om navnet Jesus Kristus

Jesus er et personnavn. På dansk bruger man traditionelt ejefaldsformen *Jesu* efter ordets bøjning på latin. Nu om dage kan man dog også møde almindeligt ejefald: *Jesus'*. Man bruger ofte betegnelsen *Jesus af Nazaret*, når man taler om den historiske person.

Kristus er den fordanskede form (via latin) af det græske ord *Christos*, som er en oversættelse af det hebraiske ord *messias*: en salvet. Ejefaldsformen er *Kristi*, men i moderne dansk kan man møde formen *Kristus'*. Når man bruger betegnelsen *Jesus Kristus*, refererer man altså normalt til Jesus, som han forstås i kristendommen: som både menneske og frelser.

Ifølge Det Nye Testamente bliver Jesus født i Betlehem omkring vor tidsregnings begyndelse. Hans mor er Maria, hendes mand er Josef, men Jesu egentlige far siges at være Helligånden – altså Gud. Med fortællingen om Jesu fødsel i Betlehem tydeliggøres budskabet om, at han er messias. I jødisk tradition er Betlehem nemlig kong Davids by, og forestillingen om den kommende messias sættes i forbindelse med David. Han vokser imidlertid op i Nazaret i Galilæa. Som ung mand bliver han en kendt prædikant, som sammen med sine disciple vandrer rundt i Galilæa og forkynner sin egen fortolkning af den jødiske religion, helbreder folk blot ved at berøre dem eller sige et ord, og udfører andre undere. Han bliver populær i befolkningen, men møder stor skepsis og modstand fra de jødiske lederes side. Det sidste skyldes, at de mener, han undergraver den jødiske tradition på to afgørende punkter:

For det første er han kritisk over for tempelkulten og de rituelle forpligtelser. Han nedprioriterer disse ting til fordel for almindelige medmenneskelige og etiske forpligtelser.

For det andet omtolker han den religiøse lov drastisk. Også her synes princippet at være, at de dele af loven, som omhandler almindelig medmenneskelighed, prioriteres højere end de egentlig 'religiøse' eller rituelle pligter. For eksempel tilsidesætter han forbudet mod at arbejde på sabbatten (den ugentlige helligdag), hvis der er behov for at hjælpe andre mennesker.

Om den kristne tidsregning

Den kristne tidsregning, som tager udgangspunkt i Jesu fødselsår, blev lanceret i 525 e.Kr. af munken Dionysius Exiguus. Den bruges i dag over hele verden, selv om de andre verdensreligioner har deres egne tidsregninger, som bruges parallelt.

Men Jesu fødselsår kan ikke fastsættes præcist. De oplysninger, vi har fra Bibelen, og som kan sammenholdes med andre kilder, kan ikke forenes: Ifølge Mattæusevangeliet er Jesus født i kong Herodes den Stores regeringstid – han døde år 4 f.Kr. Ifølge Lukasevangeliet er Jesus født det år, den syriske statholder Quirinius holdt folketælling – det var i 6 e.Kr.

Jesu 'karriere' som vandreprædikant er ganske kort, måske kun et par år. Den slutter med, at han sammen med disiplene vandrer til Jerusalem for at deltage i en af jødernes største højtider, påsken. (Jøderne fejrer som nævnt påske for at mindes udfrielsen fra Ægypten. Da kristendommen bliver en selvstændig religion, etableres der en ny tradition for *kristen* påske).

Da Jesus ankommer til Jerusalem, bliver han først af befolkningen hyldet som messias. De jødiske lederes skepsis over for hans virksomhed bliver imidlertid forstærket af en begivenhed, der finder sted, da han

kommer ind i templets forgård. Her bliver han ophidset over al den kommercielle aktivitet, der udfolder sig: Der er fyldt med boder, hvor tilrejsende jøder kan veksle deres valuta og købe dyr til offerhandlingerne. Jesus jager alle disse handelsfolk ud. Præsterne og de farisæiske skriftkloge opfatter dette som et angreb på tempelkulten og planlægger herefter at få ham dødsdømt. De betaler en af hans disciple, Judas, for at give dem informationer om, hvor og hvornår de kan arrestere ham diskret.

I løbet af nogle få dage bliver Jesus arresteret, dømt, korsfæstet og begravet – hvorefter han ifølge Det Nye Testamente opstår fra de døde. Hele dette forløb udgør en central del af den kristne grundfortælling. Faktisk kan man med fordel betragte beretningen om Jesu lidelse, død og opstandelse som kristendommens centrale 'myte'. Men ordet sættes her i anførselstegn, fordi der ikke i egentlig forstand er tale om en myte – begivenhederne beskrives jo som historiske. Denne myte danner grundlag for den kristne påske. I det følgende rides forløbet op med udgangspunkt i den danske kalenders helligdagsbetegnelser:

Palmesøndag: Indtoget i Jerusalem. Jesus hyldes som messias.

Skærtorsdag: Jesus nyder sit sidste måltid sammen med disciplene. Her giver han udtryk for, at han er klar over, at en af disciplene vil forråde ham. Under en senere aftentur i Getsemane Have bliver han arresteret og føres til forhør for Det Store Råd (som blandt sine funktioner havde den at fungere som højesteret). Her dømmes han for gudsbespottelse, idet han indrømmer at gøre krav på at være messias og Guds søn. Begrundelsen er nærliggende: Han ligner jo ikke den messias, man venter, og påstanden om at være Guds søn er et brud på den jødiske monoteisme. Retshandlingen fortsætter næste morgen:

Langfredag: Jesus føres også til den romerske statholder, Pontius Pilatus, og anklages på en anden måde. Det bliver nu sagt, at han påstår at være jødernes konge. Hårdt presset af de jødiske ledere og efterhånden også af hele folkemængden dømmer Pilatus Jesus til døden ved korsfæstelse. Han dør på korset allerede samme dag. Da han udånder, flænges forhængen i templet fra øverst til nederst, og en romersk officer erklærer, at han var Guds søn. Det er nærliggende at tolke disse detaljer i beretningen som symboler på, at jødedommen nu er død og en ny sand tro blevet til. Sønderrivelsen af templets forhæng symboliserer jødedommens sammenbrud. Det forhold, at det er en ikke-jøde, som erklærer Jesus for Guds søn, er udtryk for, at en ny, global religion er ved at opstå. Allerede samme aften udleveres Jesu lig til en af hans tilhængere, som begraver ham i en klippehule.

Lørdag er jødernes helligdag – sabbatten. På denne dag sker der ingen afgørende begivenheder.

Matthias Grünewald:
"Korsfæstelsen". Ca. 1524.
Billedet viser meget tydeligt, at der i kristendommen lægges vægt på, at Jesus var et rigtigt menneske, som virkelig led under torturen og henrettelsen.

Påskedag (søndag): Nogle af kvinderne blandt Jesu tilhængere går ud til graven for at ære hans lig ved at overhælde det med frisk salve. De konstaterer imidlertid, at graven er tom, og den opstandne Jesus viser sig for dem. Senere viser han sig for hele discipelflokken, og troen på, at Jesus gennem sin opstandelse har overvundet døden, bliver et centralt punkt i den kristne tro.

Ovenstående gengivelse af begivenhedsforløbet i forbindelse med Jesu død og opstandelse kræver en supplerende kommentar:

Som nævnt ovenfor er der tale om en ejendommelig sammenblanding af historisk beretning på den ene side og myte på den anden side: Der er masser af konkrete historiske oplysninger om tid, sted og navngivne personer. Men opstandelsen og mange af de elementer i beretningen, som lægger op til den, ligger helt uden for, hvad der betragtes som muligt i virkeligheden, og kan bedst

anskues som mytiske elementer i beretningen. Selv om beretningen i sin helhed ikke er en egentlig myte, kan den derfor i afsvækket betydning betragtes som den centrale kristne myte. I denne bogs religionshistoriske kapitel defineres en myte som en fortælling om de nuværende forholds allerførste begyndelse i urtiden, om en tid, hvor alt bliver nyt, eller tiden 'nulstilles' (se s. 13-16). Jesu død og opstandelse markerer netop en sådan nulstilling; fra nu af påstå menneskeheden at være stillet i en helt ny situation.

Efter opstandelsen – grundlæggelsen af den kristne kirke

Ifølge Det Nye Testamente opholder Jesus sig på jorden i 40 dage efter opstandelsen. Derefter tager han afsked med disiplene med en erklæring, som i Matthäusevangeliet indledes med disse ord: "Mig er givet al magt i himlen og på jorden. Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple ..." (Matt 28,18-19). Hermed tydeliggøres endnu en gang ideen om, at budskabet om Jesus Kristus nu er på vej til at blive til en universel religion. Efter sine afskedsord optages han direkte til Gud i himlen – en begivenhed, som i kalenderen markeres som *Kristi himmelfartsdag*.

Jøderne i Det Nye Testamente

'Jøderne' optræder i de kristne kildeskrifter næsten altid som skurkagtige statister i en fortælling, som har det formål at fremhæve kristendommens sandhed. Det skyldes, at Det Nye Testamente blev nedfældet på et senere tidspunkt, hvor jøder og kristne var blevet hinandens fjender.

Fx var *farisæer* på Jesu tid en saglig betegnelse for en tilhænger af en af jødedommens retninger. Men på grund af de mange sammenstød mellem Jesus og 'farisæerne', som refereres i evangelierne, er ordet kommet til at betyde en hykler og principprytter.

Evangeliernes udlægning af retssagen mod Jesus frembyder et særligt problem. Det ser ud, som om Pontius Pilatus kun dømmer Jesus, fordi han er hårdt presset af den jødiske folkemængde. Men Pilatus er kendt fra andre kilder som en brutal statholder, som ikke tøver med at slå et oprør ned med magt. Det er et godt historisk gæt, at evangelisterne har afpasset deres version af historien efter, at de gerne vil stå på god fod med de romerske myndigheder på affattelsestidspunktet (ca. 70-110 e.Kr.), og at de derfor ikke har villet lade den romerske statholder, men gerne deres jødiske modstandere, være fortællingens skurk. Hvis man ønsker en saglig fremstilling af, hvad jødedommen står for, må man altså gå til andre kilder.

Disciplene er nu rådvilde, men forholder sig afventende. Ti dage senere, på *pinsedag*, er de samlet i Jerusalem, hvor de deltager i den jødiske pinsefest. (Jøderne fejrer pinse for at mindes, at Moses på Sinais bjerg modtog de ti bud. Da kristendommen bliver en selvstændig religion, etableres der en ny tradition for kristen pinse). Her bliver de besat af Helligånden, som viser sig i form af ild og en susende vind, med den effekt at disciplene bliver i stand til at prædike på alverdens sprog, som de ellers ikke kendte. Pludselig kan de derfor forkynde det nye budskab om Jesus Kristus for de mange jøder – herunder mange tilrejsende fremmedsprogede – som er samlet ved templet. Igen møder vi en markering af, at der nu er tale om en universalistisk religion.

Den fremtrædende discipel Peter holder her en prædiken, som er gengivet i Apostlenes Gerninger. Her sammenfatter han det nye budskab med så stor overbevisningskraft, at mange af tilhørerne bliver overbevist om, at det er sandheden. Beretningen slutter med disse ord: "De, som tog imod hans ord, blev døbt, og den dag blev der føjet næsten tre tusind mennesker til." Det er første gang, dåben omtales som det ritual, som fører til optagelse i den kristne religion, og det er almindeligt at betragte pinsedag som den kristne kirkes 'fødselsdag'. Fra nu af har kristendommen markeret sig som en selvstændig religion med sit eget budskab og sit eget indvielsesritual. Grunden er desuden lagt for en ommytologisering af den jødiske påske og den jødiske pinse: I kristendommen bibeholdes disse højtider som nævnt, men med nyt mytisk indhold.